

Continetur hoc volumine *J. d. 10*

1. Diss. de rapto et cruce Pauli auct. Knapp.
2. Eund. — — — posterior
3. Diss. de laudis in viribus et sanguine genuina verae religionis Christi. Exterioq. auct. Huesche
4. de naturae et gratiae regni praesidio. Baumgarten
5. an et quales voluntas possit cogi? Diss. philosph. auct. Wepo.
6. de cautionibus quibusdam, quae probationes dogmatum theologicorum, in attributio dicitur peritiae, desiderant. auct. Freylinghausen.
7. Thebesii Raspiß und Rind und Thierf. Tobiasch.
8. Verum veritatis medium varietatem Pro. gram. Knapp.

^{VI}
~~J. IV, 890.~~

Pr3
16w

~~III 410 J. IV 12~~

S. Knapp

d

5

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,
QVA INQVIRITVR
AN, ET QVATENVS
VOLVNTAS HOMINIS
POSSIT COGI?

QVAMQVE
CONSENSV INCLYTI PHILOSOPHORVM ORDINIS
PRAESIDE
VIRO PRAECLARISSIMO ET DOCTISSIMO
DN. CHRISTIANO WEBERO,
PHILOSOPHIAE MAGISTRO
PRAECEPTORE SVO PIE COLENDO

DIE AVGVSTI MDCCLI
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT

H. L. Q. C.

RESPONSVRVS
CHRISTIANVS GODOFREDVS BRETH
SCHMIDEBERGENSIS - SILESIVS
S. S. THEOLOG. AC PHILOS. CVLTOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE
LITTERIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,
QVA INQUIRITVR
AN, ET QVATENVS
VOLVNTAS HOMINIS
POSSIT COGI?

§. I.

In varias abeunt Philosophi sententias, ubi Introductio.
ad quaestionem: *an et quatenus voluntas
hominis possit cogi?* responhionem suppeditant.
Sunt, qui simpliciter negant, voluntatem
coactioni subesse posse: sunt, qui moraliter
eamdem cogi posse concedunt, negant
coactionem physicam: sunt denique, qui actus
voluntatis elicitos atque imperatos a se inuicem
distingunt, atque voluntatem quoad posteriores
actus, non autem quoad priores cogi posse
autumant; indeterminatum

A

tum

tum autem relinquunt, quaenam coactio in actibus imperatis locum inuenire possit; physica, an moralis, an vtraque? Vltimae sententiae plurimi subscribunt, quamuis vagam adhuc relinquat mentem, atque instabilem. Sententias has inter se pugnare, quilibet, me non monente, videt: ob id ipsum autem omnes simul verae esse nequeunt, cum veritas vna semper sit. Non tamen perinde est, cuiam sententiae quis subscribat, quum erronea tam in doctrina de libertate, quam de moralitate actionum non possit non alias erroneas generare opiniones. Quae quum animo reputarem, superuacaneum laborem suscipere non putavi, si veram huius rei sententiam inquirere, eandemque sufficienter demonstrare conarer; ita tamen, vt remotus sim ab omni partium, nouitatis aut contradicendi studio, quorum nullo ego delector.

§. II.

Quodsi autem adductas sententias pensitamus, disconuenientiam illarum omnem inde venisse censemus, quod propositam quaestionem antea non sufficienter determinauerint illarum auctores. Tam enim subiecto, quam praedicato propositionis subsunt aequiuocationes, quibus sublatis feliciter ad metam peruenire poterimus. Euoluemus igitur *primo* naturam voluntatis: deinde coactionis, eiusque specierum. Notionibus euolutis determinate ad quaestionem propositam respondere valebimus. Quum autem voluntas sit species adpetitus; permittas L. B. vt pauca de adpetitu atque auersatione, huic opposita, praemittamus.

§. III.

Si quid cognosco, vel tanquam perfectum mihi praesento, vel non. Priori casu oritur *adpetitus* in anima:

Adpetitus,
auersio et
indifferentia
animi quid?

ma: posteriori vel obiectum tanquam imperfectum mihi repraesentato, vel neque ut perfectum, neque ut imperfectum. Illo casu oritur *auerfatio*: hoc casu vero *indifferentia animi*, quae vel *plenaria* vel *respectiua* esse potest, prouti vel plane nullam perfectionem aut imperfectionem, vel saltem determinatam quandam perfectionem aut imperfectionem in obiecto non percipio.

COR. 1. Ratio sufficiens adpetitus ergo est cognitio boni: auerfationis, cognitio mali: indifferentiae animi vero, utriusque cognitionis defectus. Vid. Per III L. B. de WOLFF Psycholog. Empir. P. II. Sect. I. cap. II. § 586 587.

COR. 2. Si obiectum tanquam bonum cognoscimus, oritur in anima conatus idem tanquam ad se relatum repraesentandi: si vero tanquam malum cognoscimus, oritur conatus idem remouendi, seu non tanquam ad se relatum repraesentandi (per exper.) Hinc *adpetitus consistit in conatu perfectionem tanquam ad se relatum repraesentandi: auerfatio in conatu imperfectionem tanquam non ad se relatum repraesentandi.* Vid. Per III. L. B. de WOLFF Psycholog. rationalem Sect. II. Cap. I. §. 515. 516.

SCHOL. 1. Definitiones adpetitus, auerfationis et indifferentiae in § ipsa adductae genericae sunt. Ostendunt enim modum, quo adpetitus, auerfatio et indifferentia in anima oriuntur. Quas vero Cor. 2. deduximus, reales sunt, quia constitutiva adpetitus et auerfationis sigillatim enumerant. Circa priores obseruabit L. B.; nos formale cognitionis, quae adpetitum vel auerfationem antecedit, non determinasse: vtrum scilicet cognitio boni vel mali obscura sit, an clara: vera, an erronea: intuitiua, an symbolica. Nec inconsulto hoc fecimus. Potest enim adpetitus et auerfatio tam ex obscura, quam clara; ex vera vel erronea; ex intuitiua, vel symbolica oriri cognitione. Singula experientia confirmat: vnde vltiore probatione non egent.

SCHOL. 2. Dum anima nostra actu aliquid adpetit vel auerfatur, facultate quoque aliquid adpetendi vel auerfandi instru-

ea esse debet; quae igitur ab ipso exercitio distinguenda est. Hac ex ratione quidam per adpetitum facultatem adpetendi vel auerfandi intelligunt; exercitium autem harum facultatum *adpetitionem* et *auerfationem* dicunt. Vid. VALENT. VELTHEMII Instit. Metaphysi pag. 993. sq.

§. IV.

Species ad-
petitus et
auerfationis
evoluuntur.

Adpetitus oritur ex cognitione boni; auerfatio autem ex cognitione mali (§. 3.). Haec cognitio vel obscura, vel clara esse potest (§. cit. Schol. i.). Priori casu adpetitus et auerfatio *instinctus* seu *stimuli naturales* dicuntur (vid. B. BILFINGERI Dilucidationes philosoph. §. 292): posteriori casu cognitio clara est vel distincta vel confusa (per Log). Si hoc; adpetitus et auerfatio *sensitius* et *sensitiva*: *si illud; rationales* dicuntur.

COR. 1. Ratio sufficiens stimulorum naturalium ergo est obscura cognitio boni vel mali: adpetitus sensitivi; cognitio confusa boni: auerfationis sensitivae; cognitio confusa mali: adpetitus rationalis; cognitio distincta boni: auerfationis rationalis, cognitio distincta mali.

COR. 2. Posita ratione sufficiente ponendum est rationatum: negata ratione sufficiente, etiam rationatum negandum est. Hinc nulli dantur stimuli naturales absque obscura cognitione boni vel mali: posita autem obscura boni, vel mali cognitione ponuntur stimuli naturales. (per Cor. 1.)

COR. 3. Porro posita cognitione confusa boni vel mali, ponitur adpetitus sensitivus vel auerfatio sensitiva. Sed absque eiusmodi cognitione praeuia non datur adpetitus sensitivus nec auerfatio sensitiva (per Cor. 1.)

COR. 4. Eadem ex ratione manifestum est, absque cognitione distincta boni vel mali praeuia non dari adpetitum vel auerfationem rationalem: posita autem distincta boni vel mali cognitione ponuntur adpetitus rationalis et auerfatio rationalis.

SCHOL. Stimuli naturales quia ex obscura cognitione boni vel mali oriuntur, habent rationem suam sufficientem. Sed quia
illius

illius, quod obscure tantum cognoscimus, nobis non conscius sumus (per def.): hinc rationum stimulatorum naturalium in casu dato conscius nobis non sumus, licet generatim cognoscere queamus, causam illorum adesse debere. Hinc fit, ut interdum aliquid adpetamus, vel auersemur, quo de rationem specialem, vnde adpetitus et auersatio veniant, non cognoscimus. Eiusmodi adpetitus et auersationes igitur *naturales* summa cum ratione dicuntur. Sunt hi stimuli omnibus substantiis finitis communes; nobis vero specialiores cum generatione corporum organicorum simul innascuntur. Quo autem modo id fiat, ut hic inquiramus, scopus noster non permittit. Adpetitum sensitiuum et auersationem sensitiuam, quum ex confusa boni vel mali cognitione oriantur, quae etiam animalibus brutis competit; brutis etiam tribuere debemus. Rationalis autem adpetitus, et auersatio, non nisi spiritibus competere possunt: supponunt enim cognitionem distinctam boni vel mali; haec autem intellectum supponit, qui spiritibus tantum competit. Dicuntur hinc facultatis adpetitiuae *pars superior*; sicuti adpetitus sensitiuus et auersatio sensitiua ad *facultatem adpetitiuam inferiorem* pertinent. Scholastici adpetitum sensitiuum tam late sumunt, ut etiam ipsam auersationem sensitiuam sub se contineat. Deinde diuidunt illum in concupiscibilem et irascibilem. *Adpetitum concupiscibilem* ita sumunt, prouti nos adpetitum sensitiuum explicauimus, pro inclinatione animae in bonum confuse perceptum. *Adpetitum irascibilem* vocant reclamationem a malo confuse percepto: qui ergo idem est cum eo, quod nos auersationem sensitiuam diximus. Hinc ex mente Scholasticorum adpetitus sensitiuus in genere est conatus ex cognitione confusa boni vel mali ortus. Vid. Per III. L. B. de WOLFF Psychol. Empir. P. II. Sec. I. cap. II. §. 583. et MICRAELIUS in Lexico philosoph.

§ V.

Adpetitus sensitiuus et auersatio sensitiua attentionem ad perfectionem vel imperfectionem obiecti requirunt: adpetitus et auersatio

Requisita adpetitus et auersationis.

auerfatio rationalis vero praeter attentionem adhuc reflexionem super perfectione vel imperfectione obiekti praesupponunt. Adpetitus sensitivus enim oritur ex cognitione confusa perfectionis seu boni; auersatio sensitiva, ex cognitione confusa imperfectionis (§. 4). Iam cognitio confusa est clara cognitio de tota re, (per def.) quae ope attentionis saltem acquiritur (per princ. Log.) Ergo adpetitus sensitivus et auersatio sensitiva attentionem ad perfectionem vel imperfectionem obiekti, quod adpetimus vel auersamur, requirunt q. e. p.

Adpetitus rationalis vero oritur ex cognitione distincta boni, et auersatio rationalis ex cognitione distincta mali (§. cit.). Ad cognitionem distinctam acquirendam autem tam attentione quam reflexione opus habemus (per princ. Log.); consequenter adpetitus et auersatio rationalis praeter attentionem adhuc reflexionem super perfectione vel imperfectione obiekti praesupponunt. q. e. a.

COR. 1. Vbi ergo adpetitus vel auersatio oritur in anima absque omni praeuia attentione ad perfectionem vel imperfectionem obiekti, ibi adpetitus nec est sensitivus, nec rationalis, et auersatio nec sensitiva, nec rationalis; consequenter ad stimulos naturales pertinent (§. 4.)

COR. 2. *Reflexio*, quum sit attentio ad partes rei continuata, non fit in instanti, sed successivae; adeoque tempus quoddam requirit, maius vel minus, pro maiori vel minori partium numero, et maiori vel minori habitu attendendi: hinc *antequam adpetitus vel auersatio rationalis in anima oriri possunt, obiectum prius per aliquod tempus contemplari debemus, tantum, quantum reflexio super dato obiecto instituenda requirit.*

COR. 3. Vbi ergo adpetitus vel auersatio citius oriuntur, ac super dato obiecto reflectere potuimus, ibi non sunt rationales, sed vel ad stimulos naturales pertinent, vel ad adpetitus sensitivos aut auersationes sensitivas.

SCHOL.

SCHOL. Euoluimus hic criteria stimolorum naturalium, adpetituum sensitiuorum et rationalium, vt et auersationum sensitiuarum et rationalium. Noli haec pro superfluis vel inutilibus reputare: ope illorum enim possumus voluntatem et noluntatem ab adpetitu sensitiuo et auersatione sensitiua distinguere, vti mox patebit vberius. Frequens horum confusio plurimas de voluntate et noluntate peperit controuersias, quae deinde doctrinam de libertate perplexam effecerunt.

§. VI.

Adpetitus rationalis dicitur *voluntas*; auersatio rationalis *noluntas*. Prouti autem adpetitus et auersatio tam pro facultate, quam pro exercitio facultatis, seu pro actu sumuntur (§. 3. Schol. 2.): ita et voluntas et noluntas tam pro facultate, quam pro actu sumi solent. Actus volendi *volitio*; actus nolendi, *nolitio* adpellatur.

Voluntas et noluntas quid?

SCHOL. Terminus voluntatis valde vagus est, et modo latiore modo in strictiore sumitur significatu. *Latisime* voluntas sumitur pro omni adpetitu et auersatione. Hoc significatu saepe sumitur in vita communi; atque sic tam adpetitus sensitiui et auersationes sensitiuae, quam rationales, inmo ipsi stimuli naturales huc referuntur (§. 4.): vnde etiam brutis voluntatem tribuere solent, qui termino tam lato vtuntur significatu. *Late* denotat adpetitum sensitiuum et rationalem, auersationem sensitiuam et rationalem. Hoc significatu excluduntur stimuli naturales (§. 4.). *Stricto* pro adpetitu et auersatione rationali sumitur. Atque sic distinguitur tam a stimulis naturalibus, quam ab adpetitu sensitiuo et auersatione sensitiua. Hoc significatu sumitur terminus a Scholasticis, quo libidinem a voluntate distinguere possint. Vid. Per-III. L. B. DE WOLFF Metaphys. germ. Cap. III. §. 495. *Strictissime* denotat adpetitum rationalem. Quo significatu a Stoicis sumitur, referente GOCLENIO, quos sequutus est CICERO, et recentiores Philosophi sequuntur, dum *voluntatem* ab auersatione rationali di-

B

stinguunt,

stinguunt, eandemque ut nos *voluntatem* vocant. Tertio significatu minimum sumere debemus terminum, si voluntatem pro attributo proprio spiritus habere cupimus absque errore. Quarto significatu sumere debemus terminum, ubi voluntatem a noluntate distinguimus. Saepe tamen etiam a recentioribus fieri solet, ut voluntatem tertio sumant significatu. Nimirum ubi noluntatis mentionem non faciunt, ibi illam sub voluntate simul comprehendere solent. Nos recentiores sequuturi, strictissimo significatu sumimus terminum, atque proinde non solum voluntatem a noluntate, sed et in utraque facultatem ab alicui eiusdem seu a volitione et nolitione distinguimus.

§. VII.

Requisita voluntatis et noluntatis.

Voluntas est appetitus rationalis; noluntas auersatio rationalis (§. 6.). Quae igitur de appetitu et auersatione rationali demonstrauimus, ea quoque de actibus voluntatis et noluntatis valere debent. Hinc

- 1) Ratio sufficiens volitionis est cognitio distincta boni: nolitionis, cognitio distincta mali (§. 4. Cor. 1.).
- 2) Non datur volitio absque praevia cognitione distincta boni; nec nolitio absque praevia cognitione distincta mali. Posita vero cognitione distincta boni ponenda est volitio, et posita cognitione distincta mali ponenda est nolitio (§. 4. Cor. 4.)
- 3) Volitio requirit ut ad perfectionem obiecti eiusdem attendamus atque super eadem reflectamus: nolitio autem ut ad imperfectionem obiecti eiusdem attendamus ac super eadem reflectamus (§. 5.)
- 4) Antequam volitio aut nolitio oriri potest in anima, obiectum per aliquod tempus contemplari debemus, tantum, quantum reflexio super perfectione vel imperfectione obiecti instituenda requirit (§. 5. Cor. 2.)

SCHOL. Legas ea, quae Ill. D. ARIES Institut. Jurispr. univ. §. 35 sq. hac de re pro more suo, i. e. acutissime proposuit. Iam etiam concipere possumus distinctionem volitionum et nolitionum.

litionum in puras et impuras. Nimirum volitiones et nolitiones sunt adpetitiones et auerfationes rationales. Hae vel cum adpetitionibus vel auerfationibus sensitiuis coniunctae sunt, vel non. Si hoc; *purae*; sin illud; *impurae* s. *mixtae* vocantur. Volitio *pura* igitur ex sola adpetitione rationali; nolitio *pura* ex sola auerfatione rationali consistit. Volitio *impura* s. *mixta*, praeter adpetitionem rationalem, sensitiuam habet admixtam; nolitio *impura* s. *mixta*, praeter auerfationem rationalem sensitiuam habet admixtam. Interdum volitio mixta etiam dicitur, quae aliquam nolitionem secum coniunctam habet; tuncque pura est, qua cum nulla nolitio coniuncta est.

§. VIII.

Volitiones et nolitiones sunt actus stricte spontanei. Requiritur enim attentionem et reflexionem super perfectionem vel imperfectionem obiecti (§. 7. prop. 3). Quam ob rem, quam actus attentionis et reflexionis sint actus stricte spontanei: etiam volitiones et nolitiones ad actus stricte spontaneos referre debemus.

Volitiones
est nolitiones
sunt actus
stricte spontanei.

COR. Adpetitus sensitiui et auerfationes sensitiuae requirunt attentionem ad perfectionem vel imperfectionem obiecti (§. 5.). Hinc quoque ad actus stricte spontaneos referri debent.

SCHOL. Nimirum *spontaneitas stricte dicta* (*die Willkühr*) est principium entis efficiens intrinsecum, quo ens sine aliorum principiorum extrinsecorum *efficientium* concursu ad diuersas actiones se determinare potest. Vid. III. DARIUS in Element. Metaph. §. 39. Monadolog. it. summe reuerendum FRIEDR. WAGNER, qui spontaneitatem stricte dictam *spontaneitatem arbitriariam* vocat *im Versuche einer gründlichen Untersuchung, welches der wahre Begriff von der Freyheit des Willens sey. Cap. 3. §. 26-30.* Actus igitur dicuntur *stricte spontanei*, quatenus agens se ex solo principio efficiente intrinseco, absque concursu aliorum principiorum efficientium extrinsecorum ita ad illos determinat, vt adhuc ad contrarios se determinare potuisset. Si

autem attendimus ad aliquod obiectum, tunc propria vi animae cogitationes nostras ad idem continuamus, ita ut neque a vi externa efficienter ad attentionem determinari possimus, neque per vim internam animae praecise ad attendendum determinemur: poteramus enim adhuc pro lubitu ad obiectum attendere, vel non attendere. Hinc actus attentionis sunt eiusmodi actus, ad quos ex solo principio efficiente intrinseco (nimirum ex propria vi animae) absque concursu aliorum principiorum efficientium extrinsecorum, nos ita determinamus, ut adhuc contrarium agere potuissemus. Sunt ergo actus stricte spontanei; atque cum reflexio sit attentio, ad partes rei continuata; etiam pertinere debet ad actus stricte spontaneos.

§. IX.

Obiectum
voluntatis et
noluntatis.

Volumus tantum ea, quae nobis placent; nolumus tantum ea quae nobis displicent. Nam ea tantum volumus, quae nobis distincte ceu bona repraesentauimus; eaque tantum nolumus, quae nobis distincte ceu mala repraesentauimus (§. 7. prop. I. et II.). Iam quod nobis distincte tanquam bonum repraesentamus, id nobis etiam placet, et quod nobis distincte tanquam malum repraesentauimus, id nobis displicet (per def.). Ergo ea tantum volumus, quae nobis placent; eaque tantum nolumus, quae nobis displicent.

SCHOL. Non tamen omne, quod nobis placet, statim volumus, nec omne quod displicet, statim nolumus. Placet enim nobis id, in quo perfectionem quandam percipimus, sicuti, in quo imperfectionem quandam percipimus, nobis displicet. Ex cognitione perfectionis autem appetitus; ex cognitione imperfectionis auersatio oritur (§. 3.). Hinc omne, quod nobis placet, appetimus; quod nobis displicet, auersamur. Possumus vero tam appetitu rationali, quam sensitivo, aliquid adpetere, et tam auersatione rationali, quam sensitiva, aliquid auersari. Si id, quod nobis placet, appetitu rationali adpetimus, tunc idem demum

DE COACTIONE VOLVNTATIS. 13

demum volumus (§. 6.); et si, quod nobis displicet, auerfatione rationali auerfamur, tunc demum nolumus (§. cit.).

§. X.

Ratio sufficiens volitionis est *motiuum volitionis*: ratio sufficiens nolitionis est *motiuum nolitionis*. Quoniam vero volitio est adpetitus rationalis; nolitio auerfatio rationalis (§. 6.); consequenter actus facultatis adpetitiuae superioris (§. 4. Schol.): hinc *motiuum in genere* defini potest per rationem sufficientem actus facultatis adpetitiuae superioris.

Motiuum volitionis et nolitionis quid?

COR. Ratio sufficiens volitionis est cognitio distincta boni: nolitionis cognitio distincta mali (§. 7. prop. 1.). Hinc motiuum volitionis est cognitio distincta boni: motiuum nolitionis cognitio distincta mali.

SCHOL. Prouti terminus voluntatis vagus est (§. 6. Schol.); ita et terminus motiui varie sumitur. Si voluntas latissime sumitur pro omni adpetitu et auerfatione, *motiuum latissime sumtum* denotat rationem sufficientem adpetitus vel auerfationis; vt adeo rationes stimolorum naturalium quoque huc pertineant. Si voluntas late sumitur pro adpetitu sensitiuo et rationali, auerfatione sensitiua et rationali, tunc *motiuum late sumtum* quoque denotat rationem sufficientem adpetitus sensitiui, uel rationalis; auerfationis sensitiuae vel rationalis; atque tunc consistit in cognitione confusa vel distincta boni vel mali. Si voluntas stricte sumatur, pro adpetitu et auerfatione rationali, tunc *motiuum stricte sumtum* denotat rationem sufficientem adpetitus vel auerfationis rationalis; atque sic consistit in cognitione distincta boni vel mali. Si tandem voluntas stricissime sumatur pro adpetitu rationali, atque a noluntate, quae tunc est auerfatio rationalis, distinguatur; tunc *motiuum stricissime sumtum, volitionis*, est ratio sufficiens volitionis, atque consistit in cognitione distincta boni: *nolitionis* est ratio sufficiens nolitionis.

nis, atque consistit in cognitione distincta mali. Ultimo significatu nos sumere terminos, nemo non videt.

§. XI.

Motivum
completum
et incomple-
tum quid?

Motiva sunt repraesentationes distinctae boni vel mali (§. 10.). Si autem obiectum distincte ut bonum vel malum cognoscimus, tunc vel omnes rationes expendimus, ob quas obiectum bonum vel malum iudicatur, vel non omnes. Si prius; *motiva completa*: si posterius; *motiva incompleta* dicuntur. Quando igitur motivum volitionis vel nolitionis completum, vel incompletum sit, patet.

SCHOL. Nimirum si iudicamus obiectum bonum vel malum, tunc idem vel quoad partem tantum, vel qua totum considerare possumus; item vel in se, vel sub certis circumstantiis, tam generalibus, quam specialibus; atque tunc fieri potest, ut, quod quoad certam partem, vel in se consideratum, bonum videbatur, quoad reliquas partes, vel sub circumstantiis consideratum malum sit, et vice versa. Vnde si rem priori modo consideramus, accipimus *motiva tantum incompleta*: si autem totam sub omnibus circumstantiis spectamus; accipimus *motiva completa*.

COR. 1. Fieri ergo potest, ut, quod certo respectu est motivum completum, alio respectu sit motivum incompletum. Quod vero absolute completum motivum est, incompletum fieri nequit, in quocumque respectu etiam consideretur.

COR. 2. Patet etiam, fieri posse, ut motivum completum contrarium sit motivo incompleto, h. e. si motivum incompletum fuerit motivum volitionis; completum, ab eodem obiecto desumptum, potest fieri motivum nolitionis et vice versa.

§. XII.

Non datur
volitio vel
nolitio sine
motivis,

Fieri nequit, ut sine motivis aliquid velimus vel nolimus.
Etenim motivum volitionis est ratio sufficiens volitionis:

nis: motiuum nolitionis est ratio sufficiens nolitionis (§. 10.). Atqui non datur volitio vel nolitio sine ratione sufficiente (per princip. rat. suff.). Ergo fieri nequit, vt sine motiuis aliquid velimus vel nolimus.

Eadem propositio etiam hac ratione corroborari potest. Non datur volitio absque cognitione distincta boni; nec nolitio absque cognitione distincta mali (§. 7. prop. 2.). Cognitiono distincta boni autem est motiuum volitionis; cognitio distincta mali motiuum nolitionis (§. 10. Cor.). Ergo non datur volitio nec nolitio absque motiuis.

SCHOL. Quamuis huc vsque nemo exemplum volitionis vel nolitionis in medium proferre potuerit, quo quis absque motiuis aliquid voluisset, vel noluisset; dantur tamen, qui, gratis licet, nos sine motiuis aliquid velle vel nolle posse, statuunt. Quos ex facili refutare poteris, *partim* ex propositione iam demonstrata, *partim* si ad ipsum exemplum, quod ceu instantiam proferunt, attendis. Patebit enim ex exemplo adlato, *vel* re vera non adesse volitionem vel nolitionem, sed confundi stimulos naturales, vel adpetitus sensitiuos atque auerfationes sensituias, vel etiam consuetudinem agendi cum volitione et nolitione; *vel*, si quae volitio aut nolitio adest, adesse quoque re vera motiua, quae detegere poteris, si modo sufficienter ad casum propositum attendas, fatisque sis acutus. Nimirum motiua vel ex determinationibus obiecti intrinsecis, vel extrinsecis, seu circumstantiis desumi possunt (§. 11.). Si igitur ex determinationibus obiecti intrinsecis nulla motiua adpareant, tunc ad extrinsecas attendere debes, quia saepissime in illis circumstantiis latent. Legas hic ea, quae Per Ill. L. B. de WOLFF Psychol. Empir. P. II. Sect. II. Cap. I. §. 899-902. demonstrauit. Qui volitionem et nolitionem ab adpetitu sensitiuo et auerfatione sensituiua; a stimulis naturalibus, atque consuetudine agendi distinguere potest; is sane ex propria experientia numquam exemplum in contrarium reperiet. Nam vbi reuera aliquid vult,

vult, ibi habet adpetitum rationalem (§. 6.); adeoque adpetitum ex cognitione distincta boni ortum (§. 4.). Cognitio distincta vero cum conscientia coniuncta est, et symbolis communicari potest (per Log.): ergo reuera volens simul sibi conscius est boni, ob quod obiectum vult, et poterit hanc suam boni cognitionem symbolis communicare. Hoc dum agit, re vera motiua volitionis suae communicat. Pone te non posse motiua symbolis communicare, vel tibi non conscium esse motiuorum: non habebis cognitionem distinctam boni: ergo non habes adpetitum ex cognitione distincta boni ortum: ergo non habes adpetitum rationalem (§. 4.): ergo non volitionem (§. 6.). Id ipsum ergo, quod tibi non conscius sis motiuorum, te conuincit, quod re vera non habeas volitionem. Eadem ratione etiam de nolitione argumentari poteris.

§. XIII.

Voluntas antecedens et consequens quid?

Nihil volumus sine motiuis volitionis; nihil nolimus sine motiuis nolitionis (§. 12.). Motiua autem sunt vel completa, vel incompleta (§. 11.): ergo tam ex motiuis incompletis, quam completis velle vel nolle possumus. Priori casu voluntas vel noluntas (pro actu sumpta) dicitur *antecedens*, *praeuia*, *inclinatoria*, item *excitatoria*: posteriori voluntas vel noluntas *consequens*, *finalis*, *decisiva*, item, *decretoria*.

COR. Fieri potest, vt motiua completa incompletis sint contraria (§. 11. Cor. 2.): ergo et voluntas et noluntas consequens antecedenti contraria esse potest. h. e. quod erat obiectum voluntatis antecedentis, obiectum noluntatis consequentis fieri potest; et quod erat obiectum noluntatis antecedentis, obiectum voluntatis consequentis fieri potest.

SCHOL. Ita si quis intuetur caelum serenum et blandum aëris tactu percipit calorem recordatus, a Medicis sibi commendatum esse, vt exspatiatus deambulando reficiat corpus; exspatiari vult. Ast vbi ad animum reuocat, quae iam agenda sunt, differri

differri minime posse; exspatiari non vult, sed potius domi manere vult. Prior voluntas est antecedens, oritur enim, nondum spectatis circumstantiis specialibus; adeoque ex motu incompleto (§ 11.): altera vero est voluntas consequens, quia nata est, spectatis circumstantiis specialibus, adeoque ex motu completis (§. cit.). Sed quia nunc malum iudicatur, quod antea bonum videbatur, voluntas consequens antecedenti contraria est.

§. XIV.

Loquuntur etiam Philosophi de actibus voluntatis elicitis et imperatis. Quam divisionem brevissimis hic inquirere nos oportet, praesertim cum in quaestionem propositam influat (§. 1.). Nimirum si quem actum cogitas, hic vel in voluntate rationem habet s. ab eadem dependet, vel non. Si prius; est *actus voluntarius*: sin posterior; actus *minus-voluntarius*. Actus voluntarius vel immediate a voluntate dependet, vel mediate. Priori casu *actus elicitus*: posteriori *actus imperatus* vocatur.

Actus voluntatis elicitus et imperatus quid?

SCHOL. Actus elicitus voluntatis ergo est actus voluntarius, qui immediate a voluntate dependet: actus imperatus vero est actus voluntarius, qui mediate a voluntate dependet. Ad has divisiones intimius perspiciendas tenendum, 1) quod voluntas hic pro facultate sumatur, non autem pro volitione 2) et quidem latiori significato, scilicet tertio significato, quo etiam noluntatem comprehendit (conf. §. 6. Schol.)

§. XV.

Actus elicitus immediate a voluntate, pro facultate sumta, dependet (§. 14.): hinc etiam *ab ipsa voluntate et simul in voluntate produciuntur*. Actus imperati vero mediate a voluntate dependent (§. cit.): hinc *non ab ipsa voluntate, sed ab aliis facultatibus, a voluntate motis, proueniunt*.

Actus eliciti vltterius ex-penduntur.

qui vltterius vltterius vltterius

C

nunt.

niunt. Vid. Valent. VELTHEMII Instit. Metaphys. pag. 1009. §. 3. *Frid. WAGNER* l. c. §. 59. in fine. *BVDDEVS* Element. philosoph. Pract. p. 28. §. 44. Iam voluntas pro facultate sumta, est facultas adpetitus rationales et auerfationes rationales producendi (§. 6.); adeoque immediate ab illa dependent adpetitus rationales et auerfationes rationales, seu volitiones et nolitiones (§. cit.). Hinc *actus voluntatis elicit* sunt *volitio* et *nolitio*.

SCHOL. De numero actuum elicitorum voluntatis non omnes conveniunt *BVDDEVS* l. c. p. 27. §. 42. sq. sex actus voluntatis numerat, hucque refert *volitionem, intentionem, fruitionem, electionem, consensum* et *usum*. Quorum tres priores ad *finem*, posteriores ad *media* pertinere autumat. *Primo enim*, inquit, *finem cognitum voluntas adprobat, deinde ad eundem consequendum efficaciter se mouet, et tandem eo obtento fruitur, placideque adquiescit*. Sic et *media* primo probantur, cum quae maxime idonea visa fuerint, eliguntur, et demum usui applicantur. Et hi quidem omnes actus elicit vocari solent, eo quod ab ipsa voluntate producantur, et ab eadem recipiuntur. Alii plures numerant. Nos non negamus, enumeratos actus ad actus voluntatis elicitos referendos esse, quippe sunt volitiones; hoc tamen non obstante cum *VELTHEMIO* l. c. p. 993. statuimus, duplicem in vniuersum dari actum elicitem, volitionem et nolitionem, propterea quod omnes reliqui ad hos reduci possunt, ac saltem ratione obiecti volitionis vel nolitionis discernuntur. Quodsi iam hos actus ratione obiecti distinguere cupis, plures sane huc referre poteris. Ad volitionem enim amorem, benevolentiam, propositum et quae reliqua referre poteris, sicut horum actuum oppositi ad nolitionem referendi sunt.

§. XVI.

Actus imperati enumerantur.

Actus imperati non ab ipsa voluntate, sed ab aliis facultatibus, a voluntate motis, proueniunt (§. 15.) v. c. loqui,

loqui, scribere, ambulare, meditari, saltare, edere, bibere etc. Nimirum dantur facultates animae ac corporis, a voluntate diuersae, quarum exercitium ab arbitrio nostro, et hinc etiam a voluntate nostra dependere potest, vel in totum, vel in tantum: vnde etiam actiones illarum facultatum, quatenus a voluntate dependent, *voluntariae* dicuntur, et animae eatenus *imperium* in illas tribuitur. Pertinet *huc in anima* exercitium facultatis cognoscitiuae, tam superioris, quam inferioris; interdum etiam exercitium facultatis adpetitiuae inferioris: *in corpore* exercitium potentiae locomotiuae. Harum facultatum actus, quatenus a voluntate dependent, sunt actus imperati.

COR. 1. Ad facultatem cognoscitiuam inferiorem sensationes, imaginationes, fisiones et reminiscencia; ad superiorem, operationes intellectus, et hinc reflexio, meditatio, abstractio, comparatio, diuisio idearum, iudicium, ratiocinatio et demonstratio: Ad facultatem adpetitiuam inferiorem adpetitus sensituius, auersatio sensitua, et affectus sensitui referuntur. Hinc patet, quatenus hae operationes actus voluntatis imperati dici possint.

COR. 2. Recte ergo VELTHEMIVS l. c. pag. 998. ad omnem actionem imperatam a voluntate requirit 1) vt sit effectus voluntatis, 2) vt non fiat in voluntate, seu vt voluntas non sit subiectum istius actionis.

SCHOL. Imperium, quo voluntas reliquis facultatibus hominis imperat, pro ipsarum facultatum diuersitate differre debere, quilibet facile perspiciet. ARISTOTELES duplex imperium statuit: *δεσποτικόν* et *πολιτικόν*. Prius vocat imperium, quo voluntas ita facultati cuidam imperat, vt illa nullatenus queat resistere: alterum, quo voluntas ita imperat alii potentiae, vt tamen ea potentia possit obniti, immo saepe obnitatur ac resistat. Priori modo imperat voluntas potentiis locomotiuis. Ponas e. g. Sempronium in medio scalarum positum; pendebit vnice ab arbitrio Sempronii, ascendere velit, an descendere.

dere. Si igitur adscendere vel descendere vult, potentia locomotiva voluntati imperanti resistere non potest. Posteriori modo voluntas imperium habet in imaginationem, et facultatem adpetitiuam inferiorem, e. g. Parricidam conscientia accusat de graui delicto commisso. Imaginatio continuo reproducit cogitationem delicti commissi, atque quoniam semper animo obuersatur, ob id ipsum parricida cruciatur a conscientiae moribus. Remouere cupit hos cruciatus: decernit animum abducere a delicto commisso: voluntas imaginationi imperat, sed frustra: imaginatio contra voluntatem Parricidae reproducit cogitationem delicti; atque sic resistit imperio voluntatis. Eodem modo se res habet cum facultate adpetitiua inferiore. Illa saepe repugnat voluntati imperanti, ceu videmus in lucta carnis et spiritus, si caro spiritum vincit. Pugnae huic tribuendum, quod videamus meliora, atque probemus, deteriora sequamur.

§. XVII.

Actibus imperatis respondent actus eliciti.

Actibus imperatis, qua talibus, semper respondent in voluntate actus eliciti. Nam si actus imperati, qua tales, considerantur, sunt actus voluntarii, et dependent mediate a voluntate (§. 14.): ergo anima illos actu velle, vel nolle debuit, antequam producuntur. Actus volendi est volitio, et actus nolendi, nolitio (§. 6.): ergo volitio vel nolitio actum imperatum antecedere debuit. Quam ob rem, quum volitio et nolitio sint actus voluntatis eliciti (§. 15.); manifestum est, actibus imperatis, qua talibus, semper respondere in voluntate actus elicitos.

COR. Quatenus ergo actioni ab alia facultate productae non responder actus elicitus, siue volitio vel nolitio, eatenus non est actus imperatus.

SCHOL. I. Ita si phantasma imaginationis antecedit voluntas imaginationis phantasma producendi, tunc ipsum phantasma est actus voluntatis imperatus; quod si vero praeter, vel contra

tra voluntatem veniat phantasma, prouti in casu (§. 16. Schol.) adducto, tunc non est actus voluntatis imperatus. Similiter si motum corporis antecedit voluntas se ita mouendi, erit motus corporis actus imperatus; ast non est imperatus, si praeter vel contra voluntatem producitur. Probe notandum est hoc theorema, ob ea, quae de coactione voluntatis sequuntur.

SCHOL. 2. Hactenus voluntatis naturam euoluimus, quantum pro scopo nostro sufficere potest. Plura quidem de voluntate dicenda essent, si totam exhaurire cuperemus materiam. Sed id iam non agimus. Transimus igitur ad alteram notionem, *coactionem* nimirum, qua distincte euoluta, ex comparatione notionum tunc facile ad propositam quaestionem respondere poterimus.

§. XVIII.

Si quis libere agit, tunc nondum cogi dicitur ad ^{Coactio, eius-} agendum, sed coactio vt plurimum libertati opponitur. ^{que species.} Prouti autem terminus libertatis vagus est, atque in latiore et strictiore significato sumi solet; ita et coactionis terminus latiori et strictiori significato sumi solet. Nimirum generatim libere agere quis dicitur, qui ita agit, vt ad agendum non determinetur (vid. III. DARJES Instit. Iurisprud. vniuers. §. 52. Schol.): vnde ex opposito *coacte* quis agit, quatenus ita agit, vt ad agendum determinetur. *Coactio* ergo *in genere* est actus, quo quis ad agendum determinatur. Prouti ergo quis ad agendum determinatur, ita etiam cogitur. Iam vel determinari potest per principium extrinsecum, vel intrinsecum: Si prius; *coactio externa* est, quae *in specie coactio* vocatur: si posterius; *coactio interna* dicitur. Interne coactus ergo a principio intrinseco h. e. tali, quod in illo ipso est, determinatur ad agendum. Principium hoc vel est efficiens, vel non: Si prius, est *coactio physica interna*, quae

C 3

etiam

etiam *necessitas interna* a nonnullis dicitur: *sin* posterius; est *coactio moralis interna*.

SCHOL. Coactio physica interna igitur solum dependet a principio efficiente s. physico interno. Per illam agens absque omni arbitrio praecise ad hoc et non aliud agendum determinatur, ita, vt resistere nequeat, vnde etiam *necessitas interna agendi* dicitur, quod secus est in coactione morali. Illa non dependet a principio physico s. efficiente interno; consequenter adhuc arbitrium quoddam hic locum inuenit, et dependet actio simul a cognitione agentis. Nimirum illud agit, quod sibi tanquam bonum repraesentauit; illud non agit, quod sibi tanquam malum repraesentauit: vnde simul constat, quod actiones, ad quas quis moraliter interne cogitur, cum appetitu producuntur (§. 3.). Quia vero posita repraesentatione boni necessario appetitus ponitur (§. cit.): hinc etiam per hanc cognitionem boni ad agendum determinatur, et cogitur agens. Rem exemplis illustrabimus. Circulus sanguinis, concoctio, conuulsiones in corpore nostro mere dependent a causis physicis. Sunt igitur motus, ad quos producendos corpus nostrum determinatur per principium efficiens. Quatenus ergo a principio intrinseco dependent, eatenus ad illos producendos physice interne cogimur. Simili modo motus in automatis se excipiunt. Si vero, qui studiorum causa in academia degit, sibi bonum iudicat, vt collegia frequentet, hancque ob cognitionem proprio motu ea frequentat, quae ad scopum suum faciunt, tunc interne quoque cogitur ad agendum, sed moraliter, quia principium, a quo ad agendum determinatur, non est efficiens s. physicum, sed cognitio boni. Similiter si quis petenti eleemosynas dat, propterea quod bonum iudicat, vt egentem iuuet, cogitur ad eleemosynas petenti dandum interne et quidem moraliter. Dicis forsitan, hoc vsui loquendi repugnare, vt ille cogi dicatur ad agendum, qui tamen proprio motu agit. Sed qui ita iudicant, coactionem externam in mente habent, quae saepe simpliciter coactio dicitur; sicque nos non habent dissentientes, si eleemosynas dantem, et collegia frequentantem

tem

tem cogi negant. Scilicet externe non coguntur ad agendum, quia proprio motu agunt: interne autem coguntur utique ad agendum. Cognitio enim boni praeuia necessitatem agendi moralem illis imponit: hoc autem vlti loquendi non repugnat, vt illum cogi dicamus, qui ex necessitate quadam agit.

§. XIX.

Coactio externa est actus, quo quis ad agendum Continuatio. determinatur a principio extrinseco (§ 18). Hoc principium extrinsecum iterum vel efficiens est, vel non. Si prius, *coactio physica externa* est: sin posterius, est *coactio moralis externa* late sumta. Haec vel fit per excitatam cognitionem malorum externorum, inferendorum, si alter actionem non susciperet, vel non. Priori casu est *coactio moralis externa stricte sumta*. Coactio physica externa et moralis externa stricte sumta a permultis *simpliciter coactio* dicuntur. Obseruamus enim, illos, qui de coactione simpliciter loquuntur, semper coactionem physicam externam vel moralem externam stricte sumtam subintelligere.

SCHOL. Coactio physica externa ergo dependet a principio efficiente extrinseco, seu a vi externa physica, qua quis praecise ad hoc et non aliud agendum determinatur: vnde hoc modo coactus agit ex necessitate physica externa. Ita e. g. mola pneumatica a vento; tympanum ab aqua agitur: libra, sublato aequilibrio, inclinatur: proiectum corpus graue curuam motu suo describit: in contrarias plagas impulsum secundum lineam diagonalem mouetur. Omnes hi motus dependent a principio efficiente extrinseco; adeoque a coactione physica externa. Hoc modo homo fugigatus cogitur, vt dolorem sentiat: cui opium dedisti, cogitur, vt dormitet: venenatus cogitur, vt moriatur, nisi tempestiue illi subueniatur. Patet exinde simul, actionem physice externe coactam non dependere a cognitione
boni

boni vel mali. Siue enim agens bonam, siue malam iudicet, præcise tamen determinatur ad illam producendam: vnde etiam *inuita per violentiam* dicitur. *Coactio moralis externa* vero non dependet a principio efficiente extrinseco, sed a cognitione ab alio excitata. Hinc *si late sumitur*, poterit quis hoc significatu tam per bona, quam per mala repraesentata cogi, et quidem tam per bona vel per mala interna, h. e. quae ex natura actionis fluunt, quam externa, quae per voluntatem cogentis cum actione connectuntur. Si vero *stricte sumitur*, tum dependet quidem a cognitione ab alio excitata, sed a cognitione 1) malorum, 2) externorum, quae, si non egerit, illi inferri debent. Hoc modo legislator subditos cogit, vt legibus promulgatis obediant, dum leges sanctione poenali munit. Dum enim leges sanctione poenali munit, excitat in subditis cognitionem malorum externorum (poenarum scilicet), illis inferendorum, nisi legibus obedientiam praestent.

§. XX.

Coactio physica tollit spontaneitatem stricte dictam.

Qui physice coactus agit, non agit stricte spontanee. Qui interne physice cogitur, determinatur a principio efficiente intrinseco ad agendum (§. 18.): agit ergo quidem ex solo principio efficiente intrinseco; adeoque sponte latiori significatu. Quia autem praecise ad hoc et non aliad agendum determinatur (§. cit.); non ita agit, vt adhuc ad diuersas se determinare potuisset actiones: consequenter non agit stricte spontanee (§. 8. Schol.) q. e. p.

Porro qui *externe physice cogitur*, per principium efficiens extrinsecum ad agendum determinatur (§. 19.): consequenter non agit ex solo principio efficiente intrinseco, nec ad diuersas se determinare potest actiones. Ergo ne quidem latiori significatu spontanee agit; multo minus stricte spontanee agere poterit (§. 8. Schol.) q. e. a.

COR.

COR. 1. Actus attentionis et reflexionis sunt stricte spontanei (§. 8. Schol.): ergo non possunt physice extorqueri. Nemo ergo neque interne neque externe physice cogi potest, vt ad obiectum attendat, vel super illo reflectat.

COR. 2. Actiones ergo, ad quas actuandas attentio vel reflexio requiritur, coactioni physicae subiici nequeunt, neque internae, neque externae (p. Cor. 1.).

§. XXI.

Coactio moralis non tollit spontaneitatem stricte dictam.
 Qui enim moraliter ad agendum cogitur, is non per principium efficiens praecise ad hoc agendum determinatur, sed ob cognitionem boni vel mali agit (§. 18. et 19.). Ergo adhuc ex solo principio efficiente intrinseco ad agendum se determinare potest; atque quoniam non praecise ad hoc agendum determinatur, etiam ad *diuersas* se adhuc determinare potest actiones: consequenter adhuc stricte spontanee agere potest (§. 8. Schol.).

Coactio moralis eandem non tollit.

COR. Hinc etiam moraliter coactus, posita licet coactione, adhuc tamen contrarium agere potest.

SCHOL. Nimirum qui moraliter interne coactus agit, agit ob cognitionem boni vel mali intrinsecam, quam ipse adquisiuit (§. 18.). Sed, licet haec cognitio illum ad agendum determinet, tamen non ita determinat illum, vt praecise hoc agere debeat. Fieri potest, vt contra cognitionem suam agat; vt videat meliora atque probeat, deteriora sequatur, quod quotidiana loquitur experientia. Hinc, posita licet coactione morali interna, adhuc tamen contrarium agere potest. Idem dicendum de coactione morali externa, tam late, quam stricte sumta. Late sumta fieri potest per cognitionem boni vel mali ab alio excitatam (§. 19.). Sed quotidiana experientia loquitur, quod homines obdurati atque pertinaces omnes suasiones atque admonitiones insuper habeant, ita vt nihil efficias, bona vel mala quaecumque illis depingas, ex actione sequutura.

D

Sper-

Spernunt haec: manent immoti: agunt contrarium. Coactionem moralem externam stricte sumtam, quod attinet, fit haec per excitatam cognitionem malorum externorum inferendorum, si alter actionem non susciperet (§. 19.); adeoque per motiua nolitionis externa (§. 10.). Sed nec haec impedit, quominus coactus contrarium agere possit. Siue enim mala externa praemineris tantum, siue actu illi infligas; utroque tamen casu fieri adhuc potest, vt contrarium agat. Pone accusari aliquem de homicidio commisso, cogique, vt delictum commissum fateatur. Poteris illum cogere, vt confiteatur delictum, partim mala praeminando, quae illi infligenda essent, nisi vltro factum confiteretur, de quo iamiam ex aliorum testimoniis satis constaret, quod ab ipso commissum sit; partim actu mala illi infligendo v. c. torturae illum subiuciendo. Sed si delinquens cognoscit, se facta confessione, ad supplicium a iudice condemnatum iri; fieri potest, vt torturam sustinere malit, quam supplicium. Sustinebit igitur torturam, atque pertinaciter negabit, homicidium a se commissum esse. Agit ergo iterum contrarium, licet ad confessionem delicti externe coactus sit, per coactionem moralem stricte sumtam.

§. XXII.

Dicta applicantur ad quaestionem propositam.

Haecenus de coactione. Iam comparemus notiones voluntatis et coactionis, quo ad quaestionem, an, et quatenus voluntas hominis cogi possit, respondere queamus. Sumitur autem hac in quaestione voluntas late, vt ipsam noluntatem quoque includat (conf. §. 6. Schol.), et quidem pro actu, non autem pro facultate, quod quilibet ex facili perspicere poterit. Hinc sensus quaestionis est: *virum dentur actus voluntatis vel noluntatis, ad quos producendos homo cogi potest; et si dantur, quomodo ad illos producendos cogi possit?* Actus autem voluntatis (vel noluntatis) erant vel elicti, vel imperati (§. 14.). Hi ergo sunt subiectum quaestionis propositae. Atque quoniam

niam in praedicato species coactionis non exprimitur, omnes sigillatim perlustrare debemus.

§. XXIII.

Voluntas quoad actus elicitos cogi potest moraliter, et quidem tam interne, quam externe. Nam actus elicitus voluntatis sunt volitio et nolitio (§. 15.): harum ratio sufficiens est cognitio distincta boni vel mali (§. 7. prop. 1.). Ratio sufficiens autem etiam rationatum determinat (per vulg. Ontolog.): ergo actus elicitus voluntatis per cognitionem distinctam boni vel mali determinari possunt. Iam actus, quo quis ad agendum determinatur, est coactio (§. 18.): ergo voluntas, quoad actus elicitos, cogi potest per cognitionem distinctam boni vel mali. Coactio autem, quae fit per cognitionem boni vel mali, est moralis (§. 18. 19.): ergo voluntas quoad actus elicitos cogi potest moraliter. q. e. p.

Voluntas
quoad actus
elicitos mo-
raliter cogi
potest.

Coactione morali interna quis determinatur per cognitionem boni vel mali, quam ipse, propria meditatione, de obiecto adquisivit, ad agendum (§. 18.): coactione morali externa vero determinatur per cognitionem boni vel mali ab alio excitatam (§. 19.); et coactione morali externa stricte dicta determinatur per excitatam cognitionem malorum externorum inferendorum, si actionem non susciperet (§. cit.). In omnibus casibus itaque per cognitionem boni vel mali determinatur agens ad agendum. Quam ob rem quum voluntas, quoad actus elicitos, per cognitionem boni vel mali determinari possit (p. membr. 1.): manifestum est, voluntatem, quoad actus elicitos, tam interne quam externe quoque moraliter cogi posse. q. e. a.

COR. Quoniam autem coactio moralis spontaneitatem stricte dictam non tollit, sed moraliter coactus, posita licet coactione, contrarium adhuc tamen agere potest (§. 21.): Hinc actus voluntatis eliciti, posita coactione morali, non desinunt esse actus stricte spontanei, nec per eandem plane irresistibili modo extorquentur.

SCHOL. Ita qui cognoscit, se per naturam obligatum esse ad inimicum emolliendum, hoc ut faciat, bonum sibi iudicare potest. Posito hoc iudicio inimicum emollire vult. Determinatur ergo ad hunc actum elicitem voluntatis, quia sibi bonum esse iudicavit, ut inimicum suum emolliat: hinc et interne moraliter ad hunc actum elicitem cogitur. Si quis vero cognoscit polygamiam simultaneam sub poena capitali esse prohibitam, metu supplicii determinari potest, ut polygamiam simultaneam inire nolit. Tunc determinatur per excitationem cognitionem malorum externorum inferendorum ipsi, si polygamiam simultaneam iniret. Cogitur ergo moraliter externe ad hunc actum elicitem, ut polygamiam simultaneam inire nolit.

§. XXIV.

Et semper ita
cogitur.

Voluntas quoad actus elicitos semper cogitur moraliter.
Actus eliciti enim voluntati sunt volitio et nolitio (§. 15.). Sed non datur volitio absque praeuia cognitione distincta boni, nec nolitio absque praeuia cognitione distincta mali (§. 7. prop. 2.): ergo volitio et nolitio semper determinari debent per cognitionem boni vel mali (§. cit. prop. 1.); consequenter et voluntas, quoad actus elicitos, semper cogitur moraliter (§. 18. et 19.).

SCHOL. Non tamen necesse est, ut coactio moralis semper externa sit. Illud tamen exinde patet, quod illi a veritate alienam sententiam foueant, qui voluntatem, quoad actus elicitos, externe plane cogi non posse statuunt.

§. XXV.

§. XXV.

Quoad actus imperatos mediate voluntas cogi potest moraliter. Etenim actus imperati sunt actus voluntarii, qui mediate a voluntate dependent (§. 14.): ergo etiam voluntas, quoad actus imperatos, mediate cogi potest moraliter (per demonst. §. 23, 24.).

Quoad actus imperatos cogi potest moraliter.

COR. Poterunt ergo et actus imperati tam internae quam externae coactioni morali subiici.

SCHOL. Ita aegrotus medicum, cui confidit, consulere potest, vel, quia propria meditatione hoc sibi bonum iudicat, vt consilio medici vteretur, vel aliorum admonitione idem agnoscit. Si igitur medicum consulit, producit hunc actum imperatum ob cognitionem boni, et cogitur ad eundem producendum moraliter, sed mediate. Immediatè enim cogitur per hanc cognitionem, vt medicum consulere velit; adeoque ad actum elicitem voluntatis: deinde autem posita volitione actum illum demum consulit, et cogitur mediate ad actum imperatum producendum.

§. XXVI.

Voluntas quoad actus imperatos, qua tales, semper cogitur moraliter. Etenim si actus imperati, qua tales, considerantur, illis semper in voluntate respondent actus eliciti similes, a quibus dependent (§. 17.). Quam ob rem quum hi semper cogantur moraliter (§. 24.), mediate etiam voluntas, quoad actus imperatos, qua tales, semper cogitur moraliter.

Et semper ita cogitur.

SCHOL. Videmus ergo in respectu ad coactionem moralem non aliam adesse differentiam inter actus voluntatis elicitos et imperatos, quam quod voluntas quoad actus elicitos immediate, quoad actus imperatos autem mediate tantum cogi possit moraliter, et actu cogatur. Nec mirum hoc cuidam videri

potest, qui considerat, quod ambo sint actus voluntarii, et in eo tantum differant, quod eliciti immediate a voluntate dependeant, atque ob id ipsum etiam in voluntate producantur; imperati vero mediate a voluntate dependeant, atque hinc non in ipsa voluntate, sed per alias facultates producantur, quae tamen a voluntate motae sunt (§. 14. 15. 16.).

§. XXVII.

Quoad actus
elicitos phy-
sice cogi ne-
quit.

Voluntas, quoad actus elicitos, non potest cogi physice. Nam coactio physica tollit spontaneitatem stricte dictam (§. 20.): actus eliciti voluntatis autem sunt volitio et nolitio (§. 15.); adeoque actus stricte spontanei (§. 8.). Ergo voluntas quoad actus elicitos non potest cogi physice.

COR. 1. A negato genere ad negandas species valet consequentia (per Log.). Ergo voluntas, quoad actus elicitos, neque interne neque externe physice potest cogi (§. 18. 19.).

COR. 2. Est ergo voluntas, quoad actus elicitos, libera a coactione physica interna, et externa; consequenter ab omni necessitate physica, tam interna, quam externa.

SCHOL. 1. Opponis forsitan experientiam, quasi illa duce constaret, saepe voluntatem quoad actus elicitos externe physice cogi; adeoque etiam cogi posse. Res esset in vulgus nota, *daß man einem den Willen schon machen könnte.* Ponas Caium fratrem suum germanum veneno interfecisse, ita, ut factis iamiam de delicto ab illo commissio constet, deficiat saltem adhuc propria eius confessio. Iudex Caium in quaestionem postulat, quo confessionem illius eliciat, sed irritò plane successu: negat Caius, se delictum hoc commississe, atque pernegat, atque *hinc vltro confiteri et veritatem dicere non vult.* Iudex autem, quum omnes circumstantiae factis monstrant, Caium homicidium hoc commississe, videt delictum saltem dolose atque pernicaciter ab illo negari; hincque duriora censet adhibenda esse media ad confessionem eliciendam. Minatur igitur Caio torturam, nisi vltro confiteretur delictum: Caius ad-
huc

huc negat. Iudex vterius progreditur. Ostendi iubet Ca'o
 instrumenta, quorum ope torturae subiiciendus esset, nisi con-
 fiteretur: hic adhuc negat factum a se esse commissum. Iudex
 torturae subiici iubet Caium: subiicitur: sustinet primos gra-
 dus; manet adhuc immotus: negat pertinaciter. Iubet vte-
 rius progredi iudex. Sed quoniam Caius duriores gradus sus-
 tinere nequit, tandem confitetur, ita factum esse; se interfe-
 cisse veneno germanum suum fratrem. En exemplum de coa-
 ctione physica voluntatis quoad actum elicited! In initio Caius
 delictum confiteri volebat; non habebat volitionem. Iam con-
 fitetur: habet ergo volitionem; sed tormentis confectam: ergo
 physice extortam. Volitio est actus elicited: ergo voluntas
 quoad actus elicited physice cogi potest. Non nego, exem-
 plum hoc magnam prae se ferre speciem. Sed ob id ipsum
 elegi, quia hoc resoluendo simul omne, quod cuidam super-
 esse poterat, dubium, remouere posse existimo. Attendas
 modo ad circumstantias casus, tunc res erit in vado. Caius
 initio delictum *vltra* confiteri et veritatem dicere non vult. Ha-
 bet ergo nolitionem. Qua vero ex causa? metuit supplicium,
 quo facta confessione adficiendus esset. En! motium nolitionis,
 ob quod delictum confiteri non vult (§. 50.). Hoc dum pensat,
 nondum cogitat de tortura, cui subiiciendus erat, nisi *vltra* factum
 confiteretur, vel saltem nondum de eo, quod tormenta sustinere
 non potuerit. Melius ergo iudicat esse, negare factum, quam
 confiteri, atque deinde supplicio adfici: vel, si etiam de tor-
 mentis initio statim cogitauit, melius adhuc esse iudicauit,
 sustinere tormenta, quam supplicio adfici. Sed utroque casu
 iudicat ex motiuis incompletis tantum (§. 11.), *vultque delictum negare voluntate antecedente* (§. 13.).
 Postquam autem torturae subiicitur, atque gradus continuo
 augeri videt, continuo quoque maiores sentit dolores, ac tan-
 dem cruciatus omnes se sustinere non posse iudicat. Nunc
 melius iudicat esse, delictum tempestiue confiteri, atque deinde
 supplicio adfici, quam duriores adhuc perpeti gradus torturae
 hisque perlatis nihilo minus tamen ad confessionem cogi, quia
 se omnes tamen gradus perferre non posse praeuidet.

iam

iam voluntatem antecedentem mutat. Vult nunc delictum confiteri, quod voluntate antecedente non volebat, sed qua ex ratione? quia alia motiua accepit, ex quibus melius iudicat esse, quod antea peius esse iudicabat. Adeoque vult *voluntate consequente*, et differt haec tantum ab antecedente (§. 13). Sed tamen per torturam inquis, elicita est haec voluntas; adeoque per coactionem physicam externam? Concedo antecedens; nego consequentiam. Dum torturae subicitur; sentit dolores, adeoque accipit cognitionem malorum: dum autem gradus torturae continuo augeri videt, etiam cruciatus continuo audum iri iudicat, indeque determinatur ad volitionem. Ergo per excitatam cognitionem malorum externorum inferendorum sibi, nisi confiteretur, determinatur ad volitionem. Cogitur ergo quidem ad volendum (§. 18): cogitur etiam externe, sed quia coactio fit per excitatam cognitionem malorum externorum inferendorum sibi, nisi confiteretur, *est coactio moralis externa stricte sumta* (§. 19); non autem physica (per oppos.). Vides ergo, te non attulisse exemplum coactionis physicae externae, sed tantum coactionis moralis externae, de qua non negauimus, quod in actibus elicitis voluntatis locam inuenire possit, quin potius idem ipsi demonstrauius (§. 23. 24.).

SCHOL. 2. Sufficientem puto equidem dedisse solutionem ad casum, qui instar instantiae adduci poterat. Si cui autem adhuc dubium superesset, eum rogo, velit ad membra sequentia respondere. Si Caius delictum confiteretur, tunc idem vel confiteri voluit vel non. Si non voluit, tunc exemplum non erit instantia contra propositionem §o. demonstratam. Si autem ponis, Caium etiam delictum confiteri voluisse; tunc vel habuit motiua ad volitionem, vel non. Posterius est absurdum (§. 12.). Ergo habuit motiua. Vel igitur per haec motiua ad volendum determinatus est, vel non. Posterius iterum absurdum (§. 10. Cor.). Ergo determinatus est per motiua haec ad volendum. Vel igitur etiam per motiua haec coactus est, ut velit, vel non. Posterius iterum absurdum (§. 18.). Ergo per motiua coactus est. Vel igitur moraliter coactus est, vel non. Posterius iterum absurdum (§. 19.). Ergo Caius, licet per

per torturam ad volendum coactus fuerit, coactus tamen saltem est moraliter, non vero physice. Simili modo in omnibus reliquis casibus argumentari, omnesque instantias feliciter superare poteris.

§. XXVIII.

Quoniam propositio §.o praec. demonstrata palmaria est, operae pretium erit, ut alias adhuc subiungamus demonstrationes. Accipe illas

Quod aliis
modis adhuc
demonstra-
tur.

1) Volumus tantum ea, quae nobis placent, atque nolumus tantum ea quae nobis displicent (§.9.). Qui vero physice ad aliquid agendum cogitur, cogi etiam potest ad illud agendum, quod illi displicet, et ad illud non agendum, quod illi tamen placet (per exper.). Ergo voluntas quoad actus elicitos non poterit cogi physice.

2) Fieri non potest, ut sine motu aliquid velimus, vel nolumus (§.12.): ergo actus voluntatis elicitus semper determinatur per cognitionem distinctam boni vel mali (§.10.). Quatenus vero quis physice cogitur, eatenus non determinatur per cognitionem boni vel mali ad agendum, sed per principium efficiens seu physicum tantum (§.18.19.). Ergo et hac ex ratione manifestum est, voluntatem quoad actus elicitos non posse physice cogi.

3) Actus elicitus voluntatis sunt volitio et nolitio (§.15.): ergo appetitus et aversiones rationales (§.6.). Appetitus et aversio rationalis autem requirunt attentionem et reflexionem (§.5.). Iam actiones, ad quas actuandas attentio vel reflexio requiritur, coactioni physicae subiici nequeunt, neque internae, neque externae (§.20. Cor.2.): ergo actus elicitus voluntatis

E

neque

neque coactioni physicae internae neque externae sub-
iici possunt.

SCHOL. Si igitur, qui voluntatem plane cogi non posse con-
tendant, sub voluntate actus elicitos et sub coactione physicam
coactionem tantum intelligunt, tunc illorum sententia a verita-
te non est aliena. Sunt utique qui, dum voluntatem cogi pos-
se plane negant, hunc sensum propositionis in mente habent,
licet eundem verbis non indicent. Si hos errare putas, absque
ratione sufficiente id fecisse videris non sine ratione sufficiente.

§. XXIX.

Materialle et
formale actu-
um imperato-
rum volunta-
tis quid?

Sed quid tandem de actibus voluntatis imperatis
censendum erit? Moraliter eosdem cogi posse iamiam
§. 25. demonstraui. Quo autem iudicare possimus,
vtrum etiam physice cogi possint, nec ne? distinguere
debemus, quae in illis distinguenda sunt. Nimirum
actus imperati mediate a voluntate dependent, et per
alias facultates, a voluntate motis, producuntur (§. 16.)
Possumus ergo illos considerare vel quatenus ab aliis fa-
cultatibus, a voluntate diuersis, producuntur, vel qua-
tenus a voluntate dependent, seu quatenus facultates a
quibus producuntur, a voluntate mouentur. Prius *ma-
teriale*; posterius *formale* horum actuum doctrinae gratia
vocabimus. Hinc actus imperatos consideramus mate-
rialiter, si actum ipsum tanquam actum a facultate alia,
quam voluntate, productum consideramus; formaliter
autem seu qua talem, si quoad modum, quo a faculta-
te alia producitur, consideramus, scilicet ita, vt facul-
tas haec a voluntate mota sit.

SCHOL. Pone te audire, sonos instrumenti musici: Si auditus
est actu imperatus, tunc a voluntate simul pendet. Poteris
igitur auditum horum sonorum considerare quatenus a volunta-
te tua pendet, seu, quatenus illos audire voluisti, et tunc
con-

consideras actum imperatum formaliter, seu qua talem; poteris etiam illum tantum considerare qua auditum sonorum instrumenti, abstrahendo ab eo, quod a voluntate tua pendeat, tuncque consideras illum actum materialiter.

§. XXX.

Voluntas quoad actus imperatos formaliter spectatos non potest cogi physice. Quatenus enim actus imperati formaliter spectantur, eatenus dependent a voluntate (§. 29.), et quidem ita, vt semper respondeant illis actus elicitis voluntatis, a quibus dependent (§. 17.). Quam ob rem, quum actus elicitis voluntatis non possint cogi physice (§. 27. 28.): manifestum est voluntatem nec quoad actus imperatos formaliter spectatos physice cogi posse.

Quoad actus imperatos formaliter spectatos physice cogi nequit voluntas.

COR. 1. Si igitur actus imperati physice coguntur, tunc definiunt esse actus imperati voluntatis (§. 17. Cor.): adeoque considerandi sunt tantum materialiter (§. 29.).

COR. 2. Immo ne quidem materialiter spectati omnes actus imperati physicae coactioni subiaci possunt. Pertinent enim huc actus facultatis locomotivae, et in anima actus facultatis cognoscitivae tam superioris quam inferioris, et facultatis adpetitivae inferioris (§. 16.). Quidam ex illis necessario a spontaneitate nostra, vel late vel stricte sumta, dependent, v. c. actus attentionis, reflexionis, meditationis, abstractionis, comparationis et divisionis idearum, iudicium, ratiocinatio, demonstratio, etc. quidam non necessario a spontaneitate dependent v. c. actus facultatis locomotivae, insensationes. Priores ne quidem quoad materiale externe physice extorqueri possunt (per demonstr. §. 20.) posteriores autem, materialiter spectati coactioni physicae subiaci possunt.

Nec quoad omnes materialiter spectatos.

SCHOL. Equidem non ignoro, me habere hic dissentientes. Plurimi enim in ea sunt persuasione, ac si voluntas tantum quoad actus elicitos non possit cogi, bene vero quoad actus

imperatos. (§. 1.) Conferatur HOLLAZIVS Exam. Th. p. 616. MVSÆVS in tr. de libertate philosophandi §. 13. MEISNERVS Anthropol. S. Disp. 21. Sed sufficit, nos a recepta sententia abunde monstrant. Si quis autem suspectam iudicaret propositionem s̄o vltima demonstratam, propterea, quod noua esset, eum vt tam diu iudicium hoc cohibeat, valde rogamus, donec ad membra sequentia responsionem suppeditauerit: Si actus imperati formaliter s̄. qua tales considerantur, tunc vel illis respondent actus eliciti in voluntate, a quibus dependent, vel non. Posterius absurdum est (§. 29. 17.); ergo actibus imperatis qua talibus semper in voluntate respondent actus eliciti, a quibus dependent. Hoc, si concedis, prouti concedere debes, concludo porro: Si actus imperati qua tales semper ab actibus elicitis in voluntate dependent, tunc vel produci possunt sine actibus elicitis praecedentibus, vel non. Prius absurdum est, quippe est contradictio in adiecto: ergo posterius adsumere debes; quod actus imperati qua tales non sine actibus elicitis praecedentibus produci queant. Iam actus eliciti voluntatis vel adesse possunt, posita coactione physica, vel non. Prius absurdum est (§. 27.). Ergo posterius adsumere debes, quod actus eliciti voluntatis non possint cum coactione physica stare: ergo etiam concedere debes, quod actus imperati qua tales non possint physicae coactioni subiici; et sic habemus quod volumus.

TANTVM.

PRAE-

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DOMINO
RESPONDENTI SVO

S. P. D.

PRAESES.

Praemature cathedram conscendere forsan
videris, carissime Breth, cum nondum
annum in Academia supergressus es.
Neque vero temeritate, a qua longissime ab-
es, neque vana gloriae cupiditate, quam odio
prosequeris, ductus, hoc consilium cepisti;
sed, quum e re esse videretur, vt Fautoribus,
quos numeras, studiorum tuorum rationem
publico redderes specimine, me ipsum, inge-
nue fateor, huius consilii habuisti suasorem.
Quum enim Te non solum assiduum atque lon-
ge solertissimum habui et adhuc habeam Audi-
torem, sed etiam, quia eadem mecum domo
vteris, ex frequenti conuersatione animi Tui
dotes, quas prouidentia plena manu in Te
contulit, praestantissimas, perspicere atque
E 3 scien-

Scientiam Tuam, tam breui temporis spatio
adquisitam, demirari mihi contigit; sane du-
bitare nullus potui, quin cathedram conscen-
dere possis magnaue cum laude Respondentis
officio sis functurus. Nec spes, quam de Te
conceperam, me fefellit, sed Tu ipse ean-
dem superasti. Elegisti enim thema, quod
sicut utilitate sua se commendat, ita ulterio-
re disquisitione opus habebat. Quamuis au-
tem tam a veteribus, quam recentioribus qui-
busdam et recentissimis aliquo modo dissenti-
re Tibi placuerit Philosophis; tantum tamen
abest, ut sententiam Tuam defendi non posse
crederem, ut potius, quia ex notionibus di-
stincte euolutis per continuam ratiociniorum
seriem deducta est, sufficienter a Te defensum
iri confidam. Qua propter me magis audi-
torem, quam adiutorem habebis. Gratulor
Tibi ex animo egregios, quos iamiam fecisti,
studiorum Tuorum profectus, Deumque com-
precor benignissimum, ut nihil eorum deesse
iubeat, quibus imposterum ornamento patriae
Tuae esse, veramque parare queas felicita-
tem. Vale, mibique, quod facis, faue.
Dabam in Fridericiana d. 2. Aug. 1751.

PRAE.

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
D O M I N O
R E S P O N D E N T I
SALVTEM PLVRIMAM DICIT
IOH. GEORG. RVTHS,
O P P O N E N S.

Quae ego Tibi in Celebritatem academicam prodeun-
ti, ponentique Tyrocinii Rudimenta, Amicorum
carissime, significem, et plura sunt, quam quae
Epistola festinationis plena continere valeat, et ita
maximam partem comparata, ut si, quod Res est, dicerem,
in Suspicionem me, falso licet, popularium quorundam ven-
turum esse praeuideam, me, licet in adulationem, ut nosti,
minime compositum, Tibi hisce Literis mirifice lenocinatum
fuisse. Accedit, quod per eximiam, qua Tu flores, Mode-
stiam neutiquam mihi liceat, Virtutes illas, quibus provida
Numinis Cura tanto aliorum, qui ad easdem Tecum litte-
ras Animum appulere, Numero Te exemit, Laudibus perse-
qui, quamuis hinc mihi eidem vberissima dicendorum enasce-
retur Seges. Singula igitur, de quibus ut E certior fias,
magni mea interest, summatim exponam, eaque in vniuer-
sum omnia eo potissimum redeant, ut Tu, quanti Amicitiam
Tuam, ad quam me non ita pridem adgregavi, faciam,
intelligas. Hoc nimirum maioris eandem pendo, quo purior
limpidiorque fons est, ex quo illa fluxit, quoque ampliore
spere

spem concipere non dabito, nostram illam Coniunctionem nunquam perfractum dissolutumque iri. Quodsi praecleara illa opinio, qua ab antiquissimis retro Seculis mortales ducti sunt, vera est, ut est, quod scilicet non nisi Virtutis Studium amicitiam et gignat et continuat: ego sane Tuorum Elegantiam Animo lustrans, facere non possum, quin Vfus illius, qui mihi Tecum intercedit, perpetuitatem firma Animi Consistence augurer. Ad me quod attinet, ego quidem omni Studio cavebo, ne quid eorum, quae ad Necessitudinem, qua Tibi adiunctus sum, colendam conseruandamque faciunt, neglexisse, vel ab officiorum Amicis persoluendorum Religione declinasse videar, eoque maiori Diligentia id agam, ut partes meas expleam, quo pluribus Signis Tuam in me Voluntatem comprobauisti. Ex ipso nimirum hodierno Conflictu, ad cuius Societatem me arcessiisti, non sine viuido Laetinae Sensu colligo, Te posthac quoque singularia Studia Tua in me collaturum, nihilque reliqui facturum esse, ut ad Amicitiam nostram multum indies accedat. Quod superest, Deum ex intimis Sensibus veneror atque obtestor, ut quae haecenus prospere procedere iussit Tua artium Studia, iisdem in posterum quoque sit praesentissimus, praecclareque coeptis ita adspiret, inde ut tam vniuersa Ecclesia, quam sigillatim ea, quae nostrum vtrique patria est, Vtilitatem percipiat maximam. Vale, atque Rem Tuam semper age praeclearissime, meique, si meruero, perpetuo memor. Dedi in Fridericiama d. 2. Augusti MDCCLI.

01 A 6710

ULB Halle
003 092 364

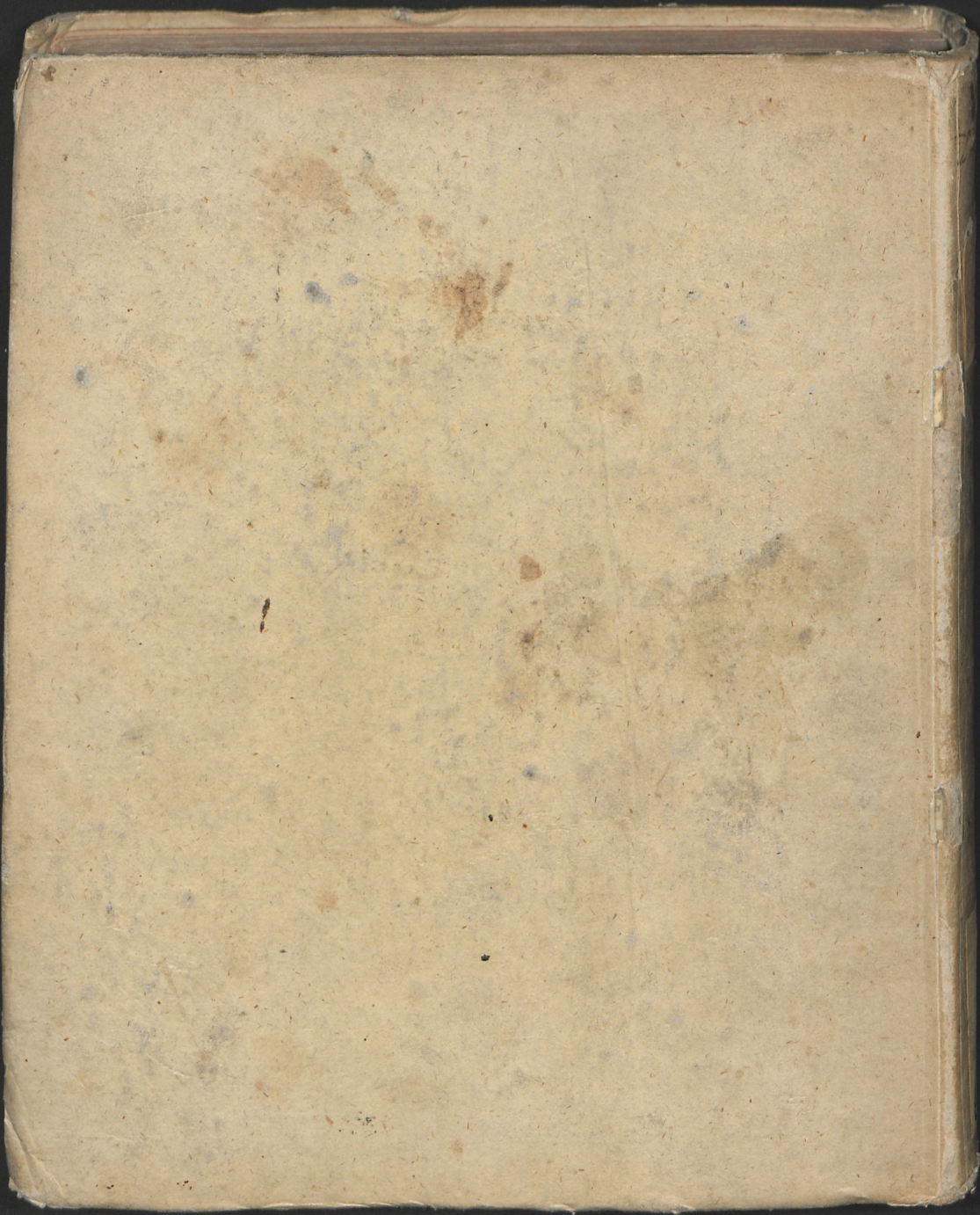
3

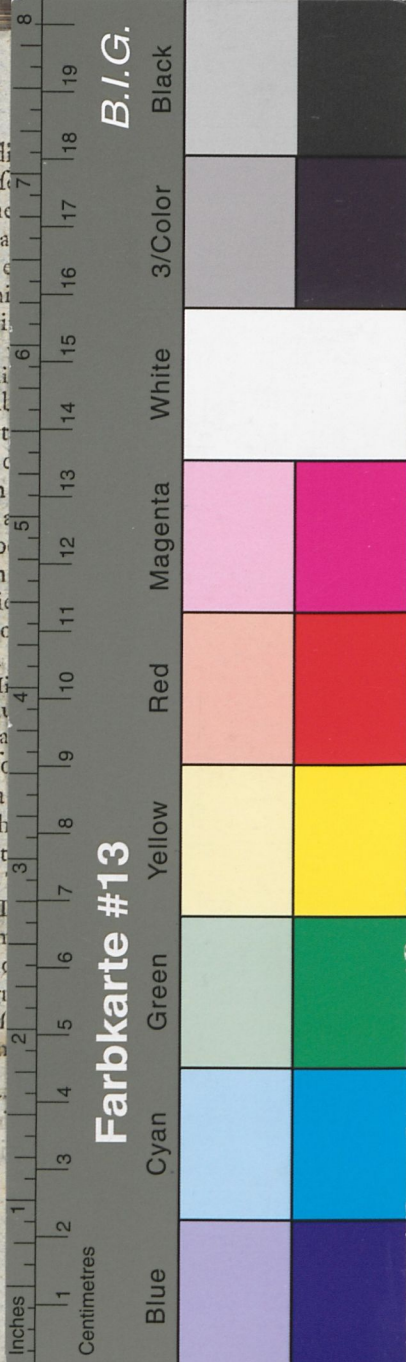

Sb.

Ztho ✓

d 5

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,
QVA INQVIRITVR
AN, ET QVATENVS
VOLVNTAS HOMINIS
POSSIT COGI?

QVAMQVE
CONSENSV INCLYTI PHILOSOPHORVM ORDINIS
PRAESIDE
VIRO PRAECLARISSIMO ET DOCTISSIMO
DN. CHRISTIANO WEBERO,
PHILOSOPHIAE MAGISTRO
PRAECEPTORE SVO PIE COLENDO

DIE AVGVSTI MDCCLI
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT

H. L. Q. C.

RESPONSVRVS

CHRISTIANVS GODOFREDVS BRETH
SCHMIDEBERGENSIS - SILESIVS
S. S. THEOLOG. AC PHILOS. CVLTOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE
LITTERIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI.